
„ВЛИЈАНИЕТО НА СЕМЕЈНАТА
СТРУКТУРА ВРЗ ДЕТСКОТО
ПРЕСТАПНИШТВО:
КВАНТИТАТИВНА АНАЛИЗА НА
СЕМЕЈНАТА КОМПЛЕТНОСТ КАКО
РИЗИК ФАКТОР (2019–2023) ВО
СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА“.

АСС. М-Р АНА ПАНЕВА

ИВАН БУРАЛИЕВ

ВОВЕД

- Во ова истражување тргнуваме од претпоставката дека детското престапништво не е резултат исклучиво на индивидуален избор или психолошки дефицити, туку производ на низа контекстуални фактори – економски, образовни, културни, дигитални и секако, семејни. Семејството, како примарна социјализирачка институција, претставува темел за формирање на вредносниот систем, дисциплината, емоционалната сигурност и отпорноста на детето.
- Во тој контекст основната истражувачка хипотеза е:
- Децата кои растат во нецелосни семејни структури се изложени на зголемен ризик од вклучување во девијантни и престапнички однесувања.

Конкретното истражување е базирано на квантитативна анализа на официјалните податоци од Државниот завод за статистика за осудени деца на територија на Република Северна Македонија во периодот од 2019 до 2023 година.

Фокусот на нашето истражување е да се утврди дали и во кој обем структурата на семејството претставува ризик фактор за појава на престапничко однесување кај децата. Конкретно, ќе ги разгледаме податоците за осудени деца во периодот 2019–2023 година, со распределба според:

Деца кои живеат со родителите, односно со двајцата родители или со еден родител, поради развод или смрт и

Деца кои не живеат со родители – туку сами, со роднини, во институции или со брачен другар.

Резултатите од анализата на податоците за периодот 2019–2023 година укажуваат на неколку суштински трендови кои отвораат простор за подлабоко преиспитување на влијанието на семејната структура врз престапничкото однесување кај децата.

Најнапред, се издвојува фактот дека најголем дел од осудените деца формално живееле со двајцата родители. Таа категорија е доминантна во сите анализирани години. Особено впечатлива е 2021 година, кога од вкупно 382 осудени деца, дури 274 живееле во семејство со двајца родители. Слична распределба се забележува и во другите години, каде бројката на деца што живеат со двајцата родители континуирано се движи помеѓу 220 и 266.

Осудени деца според семејните услови вкупно по години

	2019	2020	2021	2022	2023
	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно	Вкупно
Вкупно	302	350	382	262	307
Живее со родителите	245	314	332	223	298
....Со двајцата родители	221	268	274	199	266
....Со таткото - мајката е почината	2	1	1	-	-
....Со таткото - родителите се одвоени	1	13	23	9	9
....Со мајката - таткото е починат	8	7	7	1	4
....Со мајката - родителите се одвоени	14	25	27	14	19
Не живее со родителите	57	36	50	39	9
....Живее со брачен другар	1	1	16	3	1
....Живее со роднини	14	6	8	2	4
....Живее со други лица	-	1	1	2	2
....Живее со друго семејство	-	1	-	-	2
....Живее во социјално-воспитна установа	14	1	18	1	-
....Живее сам	28	26	7	31	-

- Овие податоци сугерираат дека самата формална целосност на семејната структура не претставува сигурен заштитен фактор, ниту пак гаранција за социјално прифатливо однесување. Напротив, кај дел од овие семејства очигледно постојат внатрешни дисфункции, кои можат да останат „невидливи“ во формалната статистика, но да имаат суштинско влијание врз развојот на престапничко однесување кај децата.
- Паралелно со ова, се бележи континуирано присуство на осудени деца кои не живеат со родителите, туку се наоѓаат во алтернативни или нестабилни животни услови – како што се живеење со роднини, со брачен другар, во социјално-воспитни установи или со други лица.
- Особено се издвојува категоријата на деца што живеат сами, без постојано родителско присуство или институционална грижа. Токму оваа подкатегија се јавува во сите пет години, а највисок број се бележи во 2022 година. Овој податок сериозно алармира на постоење на критичен социјален ризик, бидејќи ваквите деца најчесто се соочуваат со целосен недостиг на емоционална и психолошка поддршка, институционален надзор и заштита. Ваквата животна состојба создава услови за оттуѓеност, маргинализација и вклучување во ризични социјални групи, што ги прави уште поранливи на престапничко однесување.

Дополнително, се забележува и стабилна застапеност на деца кои живеат со само еден родител, најчесто со мајката по развод. На пример, во 2021 година, 27 деца биле осудени, при што се евидентирани како деца што живеат со мајка по развод. Бројките варираат по години, но во сите случаи оваа подкатегорија е присутна и значајна.

Во сите анализирани години постојат и случаи на деца кои не живеат со биолошки родители, туку се сместени кај роднини, со брачен другар, во институции или со други лица и семејства. Иако бројчано помалку застапени, овие групи се особено важни од аспект на социјална поддршка и системски одговор, бидејќи често укажуваат на раскинати семејни врски, занемарување или трајна институционална грижа.

ЗАКЛУЧОК

Најпрво, не може да се потврди дека децата од нецелосни семејства се апсолутно најризична група. Напротив, бројките покажуваат дека најмногу осудени деца живееле со двајцата родители.

Поради тоа, за да се разбере и ефективно превенира детското престапништво, неопходно е истражувањата да го надминат формалниот опис на семејната структура и да се насочат кон нејзините функционални, емоционални и воспитни димензии

Во оваа насока сметаме дека се значајни следните препораки:

Идните истражувања треба да вклучат квалитативни аспекти: интервјуа со деца и родители, проценка на семејни односи.

Институциите да не се водат само од тоа со кого живее детето, туку да развијат алатки за проценка на реалната семејна атмосфера.

- Ви благодарам на вниманието!